

**2013 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐ-ՄԱՐՏ ԱՄԻՍՆԵՐԻՆ
ՀՀ ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
11-ՐԴ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՎԱԾ
ԱՐՏԱՔԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ
ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ**

1. Ընդհանուր տեղեկություններ

1.1. Արտաքին ընթացիկ գնահատման կազմակերպումը

2013 թ. փետրվար-մարտ ամիսներին հանրակրթական 63 դպրոցների տասնմեկերորդ դասարաններում անցկացվել է արտաքին ընթացիկ գնահատում «Հայոց լեզու և հայ գրականություն» և «Մաթեմատիկա» առարկաներից՝ շուրջ 4111 աշակերտի մասնակցությամբ: Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցել են ՀՀ մարզերում հավասարաչափ բաշխված 19 ավագ, 41 միջնակարգ դպրոցների և 3 պետական վարժարանների աշակերտներ:

Գրավոր աշխատանքների տևողությունը եղել է 60 րոպե: Յուրաքանչյուր առարկայի գնահատման համար կիրառվել է թեստերի 6-ական տարբերակ:

Արտաքին ընթացիկ գնահատումը կազմակերպվել է Գնահատման և թեստավորման կենտրոնի ներկայացուցիչների կողմից, որոնք վերահսկել և ուղղորդել են գնահատման ողջ գործընթացը, ապահովել աշակերտների ինքնուրույն աշխատանքը:

Աշակերտների գրավոր աշխատանքները, պատասխանների ձևաթղթերի հետ միասին, տեղափոխվել են ԳԹԿ, որտեղ ձևաթղթերը ենթարկվել են համակարգչային ստուգման: Գնահատման արդյունքները տրվել են համապատասխան դպրոցների դասամատյաններում անցկացնելու համար:

Արտաքին ընթացիկ գնահատման հետ միաժամանակ տնօրենների և ուսուցիչների շրջանում անցկացվել է անանուն հարցում, որի նպատակը եղել է դպրոցում ուսուցման արդյունավետության չափի բացահայտումը: Հարցման համար մշակվել են հարցաթերթիկներ, որոնք լրացվել են վերոնշյալ դպրոցների տնօրենների և տասնմեկերորդ դասարանների «Հայոց լեզու և հայ գրականություն» և «Մաթեմատիկա» առարկաների շուրջ 267 ուսուցիչների կողմից: Հարցաթերթիկները ենթարկվել են համակարգչային մշակման և ծրագրային վերլուծության:

1.2. Թեստերի կառուցվածքը և սանդղակավորումը

Բովանդակային առումով թեստերը կազմվել են 11-րդ դասարանի առարկայական ծրագրերին համապատասխան՝ սեպտեմբերից հունվար ամիսներին ուսումնասիրած թեմաների շրջանակներում: Հայոց լեզվի և հայ գրականության թեստային առաջադրանքներից 10-ը (1-8-րդ, 17-րդ, 18-րդ առաջադրանքները) եղել են «Հայոց լեզու», 10-ը (9-16-րդ, 19-րդ, 20-րդ առաջադրանքները)՝ «Հայ գրականություն» առարկաներից, մաթեմատիկայի թեստային առաջադրանքներից 10-ը (1-7-րդ, 15-րդ, 16-րդ և 17-րդ առաջադրանքները)՝ «Հանրահաշիվ և մաթեմատիկական անալիզի տարրեր» (այսուհետև՝ «Հանրահաշիվ»), 10-ը (8-14-րդ, 18-20-րդ առաջադրանքները)՝ «Երկրաչափություն» առարկաներից:

Արտաքին գնահատման թեստերը բաղկացած են եղել 20-ական առաջադրանքներից: Բոլոր առաջադրանքները գնահատվել են 0 կամ 1 միավորներով: Թեստային 20 միավորներից գնահատման 10 միավորանոց համակարգի անցումը կատարվել է համաձայն ստորև բերված սանդղակի:

Միավորը	Գնահատականը
0, 1	1
2, 3	2
4, 5	3
6, 7	4
8, 9	5
10, 11, 12	6
13, 14	7

15, 16	8
17, 18	9
19, 20	10

Արտաքին գնահատման արդյունքները 10-միավորանոց համակարգով տրվել են համապատասխան ուսումնական հաստատություններին իրենց դասամատյաններում գրանցելու համար:

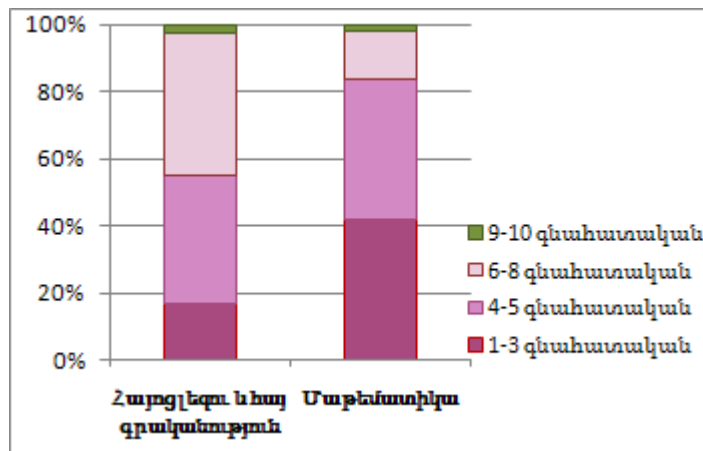
2. Վիճակագրական տվյալներ արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքների վերաբերյալ

2.1. Արտաքին ընթացիկ գնահատման միջին միավորներն ըստ առարկաների

Առարկան	Մասնակիցների թիվը	Միջին միավորը
Հայոց լեզու և հայ գրականություն	2699	5,1
Մաթեմատիկա	2684	3,5

Միջին միավորները ստանդարտ միջինից (5,5-ից) ցածր են եղել, ընդ որում՝ մաթեմատիկայի միջին միավորը չի հասել դրական միավորների շեմին:

2.2. Գնահատականների բաշխման տոկոսներն ըստ առարկաների

Դիագրամից պարզ է դառնում, որ ընդհանուր առմամբ աշակերտներն ունեցել են ցածր առաջադիմություն մաթեմատիկայից (այդ առարկայից դրական միավորների շեմը չի հաղթահարել աշակերտների 40 տոկոսից ավելին) և միջին

առաջադիմություն՝ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից: Հայոց լեզվի և հայ գրականության միավորների բաշխումը մոտ է նորմալ բաշխմանը, մաթեմատիկայի միավորները փոքր-ինչ շեղվել են դեպի անբավարար գնահատականները: Չնայած դրան՝ երկու առարկաներից էլ 9-10 գնահատականները կազմել են գնահատականների 3 տոկոսը:

3. Տնօրենների և ուսուցիչների հարցման արդյունքները

3.1. Տնօրենների հարցման արդյունքները

Հարցմանը մասնակցել են 63 դպրոցների տնօրեններ, որոնց 22 տոկոսն ունի մինչև 5, 38 տոկոսը՝ 6-15, 40 տոկոսը՝ 16-30 տարվա տնօրենի աշխատանքային ստաժ:

Տնօրենների 67 տոկոսը նշել է, որ վերջին տարիներին աշակերտների ուսման առաջընթացը քիչ է բարելավվել, իսկ 15 տոկոսը՝ որ նվազել է:

Դպրոցի ուսումնանյութական ռեսուրսներով մտահոգված են տնօրենների 77, ուսումնական նյութի ծանրաբեռնվածությամբ՝ 89, աշակերտների ուսման որակի նվազմամբ՝ 86 տոկոսը:

Տնօրենների 14 տոկոսը համամիտ չէ աշակերտների ուսման որակի նվազման վերաբերյալ պնդման հետ: Նրանք ունեն 16 տարուց ավելի մանկավարժական ստաժ, որպես տնօրեն աշխատում են 5-23 տարի և նրանց 60 տոկոսը ղեկավարում է 500-730 աշակերտ ունեցող դպրոցներ:

Տնօրենների 48 տոկոսը մտահոգված է ուսուցիչների մասնագիտական պատրաստվածության պակասով, 48 տոկոսը՝ ոչ, այնուամենայնիվ, տնօրենների 21 տոկոսը գտնում է, որ ուսուցիչները կարիք ունեն մասնակցելու առարկայական, 62 տոկոսը՝ մեթոդական, 39 տոկոսը՝ հոգեբանա-մանկավարժական թեմաներով վերապատրաստումների, մինչդեռ իրենց մասնագիտական գիտելիքներն ու կարողությունները բարելավելու համար առարկայական, մեթոդական և հոգեբանա-մանկավարժական թեմաներով վերապատրաստումների մասնակցելու ցանկություն հայտնել են հայոց լեզվի և հայ գրականության ուսուցիչների

համապատասխանաբար՝ 15, 49 և 25, մաթեմատիկայի ուսուցիչների՝ 20, 36 և 29 տոկոսը:

3.2. Հայոց լեզվի և հայ գրականության ուսուցիչների հարցման արդյունքները

Հարցմանը մասնակցել է հայոց լեզվի և հայ գրականության 134 ուսուցիչ, որոնց 96 տոկոսն ունի բարձրագույն մասնագիտական, 1 տոկոսը՝ բարձրագույն ոչ մասնագիտական կրթություն, 97 տոկոսը կին է, 1 տոկոսը՝ տղամարդ¹: Տարիքային բաշխվածությունը այսպիսին է. ուսուցիչների 4 տոկոսը մինչև 25 տարեկան է, 16 տոկոսը գտնվում է 26-35, 28 տոկոսը՝ 36-45, 35 տոկոսը՝ 46-55, 15 տոկոսը՝ 56-65 տարիքային խմբերում:

Հայոց լեզվի և հայ գրականության ուսուցիչների 92 տոկոսը նշել է, որ իրենց աշակերտների մեծ մասը սովորելու ցանկություն ունի, 98 տոկոսը՝ որ աշակերտների համար իրենց դասավանդած առարկան հասկանալի է, և 99 տոկոսը՝ որ դասից առաջ մանրամասն նախապատրաստվում է դասին: Ընդ որում՝ ուսուցիչների 84 տոկոսին դպրոցում ամենաշատը մտահոգում է աշակերտների ուսման ցածր որակը (միջին միավորը՝ 5,1)², 78 տոկոսին՝ ուսումնական նյութի ծանրաբեռնվածությունը (միջին միավորը՝ 5,1), 50 տոկոսին՝ ուսուցման մեթոդների նվազ արդյունավետությունը (միջին միավորը՝ 5,0), 69 տոկոսին՝ դպրոցի ուսումնական նյութական ռեսուրսների պակասը (միջին միավորը՝ 5,2): Այսինքն՝ բոլոր դեպքերում միջին միավորներն ունեցել են չնչին տարբերություններ (0-0,2): Հարկ կա ավելացնելու, որ նման մտահոգություններ չունեցող ուսուցիչների աշակերտների միջին միավորների և մտահոգվող ուսուցիչների աշակերտների միջին միավորների տարբերությունը նշանակալի չի եղել: Հետևաբար, վերոնշյալ գործոնները ազդեցություն չեն ունեցել գնահատման արդյունքների վրա:

¹ Ուսուցիչների 3-4 տոկոսը չի պատասխանել որոշ հարցերի, այդ պատճառով տվյալները ամբողջական չեն:

² Փակագծերում տրված են հայոց լեզվի և հայ գրականության ընթացիկ արդյունքների արտաքին գնահատման միջին միավորները՝ տվյալ ընտրանքին համապատասխան:

3.3. Մաթեմատիկայի ուսուցիչների հարցման արդյունքները

Հարցմանը մասնակցել է մաթեմատիկայի 133 ուսուցիչ, որոնց 95 տոկոսն ունի բարձրագույն մասնագիտական, 5 տոկոսը՝ բարձրագույն ոչ մասնագիտական կրթություն, 92 տոկոսը կին է, 8 տոկոսը՝ տղամարդ, ընդ որում՝ ուսուցիչների 1 տոկոսը մինչև 25 տարեկան է, 12 տոկոսը՝ 26-35 տարեկան, 26 տոկոսը՝ 36-45 տարեկան, 31 տոկոսը՝ 46-55 տարեկան, 29 տոկոսը՝ 56-65 տարեկան:

Մաթեմատիկայի ուսուցիչների 84 տոկոսը նշել է, որ աշակերտների մեծ մասը սովորելու ցանկություն ունի (միջին միավորը՝ 3,6)³, 97 տոկոսը՝ որ աշակերտների համար իրենց դասավանդած առարկան հասկանալի է, և 98 տոկոսը՝ որ նա դասից առաջ մանրամասն նախապատրաստվում է դասին: Ընդ որում՝ ուսուցիչների 80 տոկոսին դպրոցում ամենաշատը մտահոգում է աշակերտների ուսման ցածր որակը (միջին միավորը՝ 3,5), 84 տոկոսին՝ ուսումնական նյութի ծանրաբեռնվածությունը (միջին միավորը՝ 3,6), 47 տոկոսին՝ ուսուցման մեթոդների նվազ արդյունավետությունը (միջին միավորը՝ 3,5), 58 տոկոսին՝ դպրոցի ուսումնական նյութի ռեսուրսների պակասը (միջին միավորը՝ 3,6): Մաթեմատիկայի դեպքում նույնպես վերոնշյալ գործոնները ազդեցություն չեն ունեցել գնահատման արդյունքների վրա:

3.4. Միջին միավորները՝ կախված ուսուցիչների դասավանդման ձևերից

Հարցաթերթիկում ներառված էր հարց. «Եթե Ձեր դասարանում 4-5 աշակերտ անվերջ անպատրաստ են ներկայանում և դասը չեն լսում, ի՞նչ քայլեր եք ձեռնարկում»: Այս հարցին ուսուցիչների 25 տոկոսը պատասխանել է, որ պարզում է պատճառը, առարկայի հանդեպ մեծացնում է հետաքրքրությունը, կիրառում է նոր մեթոդներ, խմբային աշխատանքի շնորհիվ աշակերտներին ներգրավում է դասապրոցեսի մեջ (դասավանդման ժողովրդավարական ձևեր), 67 տոկոսը՝ անբավարար է նշանակում, տեղեկացնում է դասուղեկին, ծնողին, տնօրենին, կրկին

³ Փակագծերում տրված են մաթեմատիկայի արտաքին ընթացիկ գնահատման միջին միավորները՝ տվյալ ընտրանքին համապատասխան:

բացատրում է նյութը, ցուցաբերում է անհատական մոտեցում, դասերից հետո անցկացնում է լրացուցիչ պարապմունքներ (դասավանդման ավտորիտար ձևեր):

Վերլուծությունը պարզել է, որ ուսուցիչների դասավանդման տարբեր ձևերի դեպքում ընթացիկ արդյունքների արտաքին գնահատման միջին միավորները միմյանցից չեն տարբերվում, այսինքն՝ այս գործոնը նույնպես ազդեցություն չի ունեցել գնահատման արդյունքների վրա:

3.5. Աշակերտների մշտապես ակտիվ մասնակցությունը դասին՝ որպես առաջադիմության վրա ազդող գործոն

Տնօրենները 11-րդ դասարանի «Հայոց լեզու և հայ գրականություն» առարկայի դասավանդման արդյունավետությունը 10 միավորանոց սանդղակում գնահատել են 7, մաթեմատիկայինը՝ 6,4:

Հայոց լեզվի և հայ գրականության ուսուցիչները 11-րդ դասարանում իրենց առարկայի դասավանդման արդյունավետությունը 10 միավորանոց սանդղակում գնահատել են 7,4: Նրանց 2 տոկոսը նշել է, որ դասին մշտապես ակտիվ մասնակցում է աշակերտների 10-20%-ը (միջին միավորը՝ 4,6), 18 տոկոսի մոտ ակտիվ է եղել աշակերտների 30-40%-ը (միջին միավորը՝ 4,7), 53 տոկոսի մոտ՝ աշակերտների 50-70%-ը (միջին միավորը՝ 5,1), 24 տոկոսի մոտ՝ աշակերտների 80-90%-ը (միջին միավորը՝ 5,2):

Մաթեմատիկայի ուսուցիչները 11-րդ դասարանում իրենց առարկայի դասավանդման արդյունավետությունը 10 միավորանոց սանդղակով գնահատել են 7,0: Նրանց 4 տոկոսը նշել է, որ դասին մշտապես ակտիվ մասնակցում է աշակերտների 10-20%-ը (միջին միավորը՝ 3,4), 31 տոկոսի մոտ ակտիվ է աշակերտների 30-40%-ը (միջին միավորը՝ 3,3), 57 տոկոսի մոտ՝ աշակերտների 50-70%-ը (միջին միավորը՝ 3,6), 8 տոկոսի մոտ՝ աշակերտների 80-90%-ը (միջին միավորը՝ 4,2):

Ամփոփում

Այս արդյունքները փաստում են, որ դասին մշտապես ակտիվ մասնակցող աշակերտների տոկոսի աճման հետ մեծացել են նաև արտաքին գնահատման միջին

միավորները՝ հայոց լեզվի և հայ գրականության դեպքում 4,6-ից հասնելով 5,2-ի, մաթեմատիկայի դեպքում 3,3-ից՝ 4,2-ի: Հետևաբար, ինչպես հայոց լեզվի և հայ գրականության, այնպես էլ մաթեմատիկայի ուսուցման արդյունքներում աշակերտների առաջադիմությունը կախված չի եղել ո՛չ ուսուցիչների տարիքից կամ մանկավարժական ստաժից, ո՛չ էլ ուսումնական նյութի ծանրաբեռնվածությունից, ուսուցման մեթոդների արդյունավետությունից կամ դպրոցի ուսումնական նյութական ռեսուրսների պակասից: Աշակերտների առաջադիմությունը կապված է եղել դասին նրանց ակտիվ մասնակցության հետ՝ դասին մեծ տոկոսով մշտապես ակտիվ մասնակցող աշակերտների միջին միավորներն ավելի բարձր են եղել, քան դասի ժամանակ քիչ ակտիվություն ցուցաբերող աշակերտների միջին միավորները: Իզուր չէ, որ աշակերտների 10-40%-ի ակտիվությունն ապահովող հայոց լեզվի ուսուցիչները իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 7, մաթեմատիկայի ուսուցիչները՝ 6, իսկ աշակերտների 80-90%-ի ակտիվությունն ապահովող ուսուցիչների մեծամասնությունը՝ 8:

3.6. Աշակերտների դասակարգումն ըստ յուրաքանչյուր ուսուցչի աշակերտների հավաքած միջին միավորների

Պրակտիկայում՝ ընդհանուր միջինից 10 և ավելի տոկոսով ցածր միավոր ունեցող աշակերտները համարվում են չառաջադիմող, ընդհանուր միջինը 10 և ավելի տոկոսով գերազանցող միավոր ունեցողները՝ առաջադիմող, մյուսները՝ միջին առաջադիմություն ունեցող:

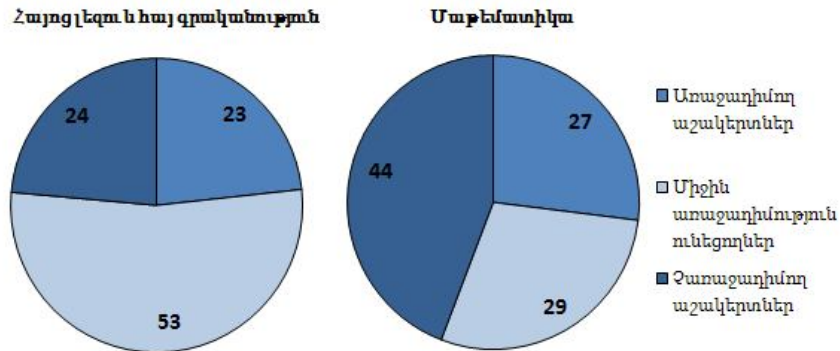
«Չառաջադիմող աշակերտներ», «միջին առաջադիմություն ունեցողներ», «առաջադիմող աշակերտներ» դասակարգումը կատարվել է ոչ թե անհատ աշակերտների հավաքած միավորներով, այլ այն ուսուցիչների աշակերտների, որոնց արտաքին գնահատման միջին միավորները գտնվում են հետևյալ սահմանագծերում.

Առարկան	Չառաջադիմող աշակերտներ	Միջին առաջադիմություն ունեցողներ	Առաջադիմող աշակերտներ
Հայոց լեզու և հայ գրականություն	մինչև 4,5 միավոր	4,6-5,6 միավոր	5,7-ից բարձր
Մաթեմատիկա	մինչև 3,1	3,2-3,9 միավոր	4,0-ից բարձր

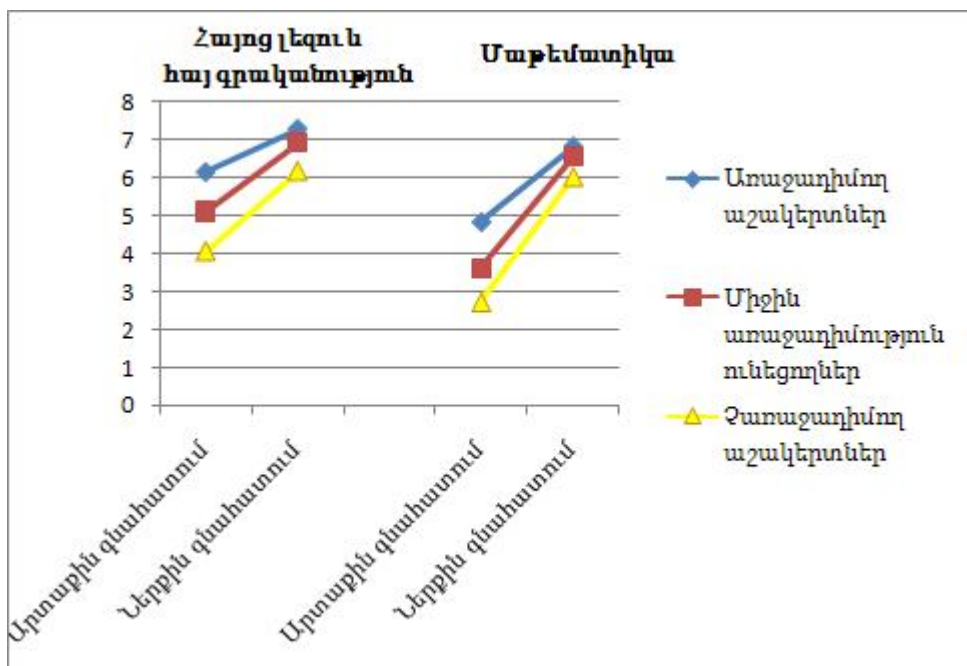
	միավոր		
--	--------	--	--

Ստորև բերված դիագրամը ներկայացնում է առաջադիմող, միջին առաջադիմություն ունեցող և չառաջադիմող աշակերտների տոկոսները.

3.7. Ուսուցիչների դասավանդման արդյունավետությունը

Ստորև բերված դիագրամը ներկայացնում է հայոց լեզվից և հայ գրականությունից, ինչպես նաև մաթեմատիկայից արտաքին գնահատման և ներքին գնահատման (կիսամյակային) միջին միավորները՝ «առաջադիմող աշակերտներ», «միջին առաջադիմություն ունեցողներ» և «չառաջադիմող աշակերտներ» դասակարգմամբ:

Հայոց լեզվից և հայ գրականությունից առաջադիմող և չառաջադիմող աշակերտների արտաքին գնահատման միջին միավորները տարբերվում են 2

միավորով, իսկ կիսամյակային գնահատականների միջինները՝ 1,1, մաթեմատիկայի արտաքին գնահատման միջինները՝ 2,1, կիսամյակային գնահատականների միջինները՝ 0,8 միավորով:

Հայոց լեզվից և հայ գրականությունից առաջադիմող աշակերտների ուսուցիչների 50 տոկոսը իր առարկայի դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել է 7, 25 տոկոսը՝ 8, 10 տոկոսը՝ 9, մինչդեռ չառաջադիմող աշակերտների ուսուցիչների 11 տոկոսը իր առարկայի դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել է 6, 36 տոկոսը՝ 7, 30 տոկոսը՝ 8, 8 տոկոսը՝ 9: Պետք է նշել, որ թեև առաջադիմող և չառաջադիմող աշակերտների ուսուցիչների դասավանդման արդյունավետության գնահատականները միմյանցից քիչ են տարբերվում, սակայն շատ են տարբերվում դասի ընթացքում մշտապես ակտիվ աշակերտների տոկոսները: Առաջադիմող աշակերտների ուսուցիչների 80 տոկոսը նշել է, որ դասի ընթացքում մշտապես ակտիվ մասնակցում է աշակերտների 60-90 տոկոսը, այն դեպքում, երբ չառաջադիմող աշակերտների ուսուցիչների 47 տոկոսն է նշել այդ մասին, նրանց 29 տոկոսը նշել է աշակերտների 10-40 տոկոսի, 23 տոկոսը՝ աշակերտների կեսի մշտապես ակտիվ մասնակցության մասին: Հայոց լեզվից և մաթեմատիկայից չառաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչների 79, առաջադիմող աշակերտներ ունեցողների 65 տոկոսը նշում է, որ դասին անպատրաստ ներկայացող աշակերտների հետ անցկացնում է անհատական զրույց, դասերից հետո՝ պարապմունք, տեղեկացնում է ծնողին, դասղեկին, տնօրենին, դնում է անբավարար գնահատական, իսկ չառաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչների 17, առաջադիմող աշակերտներ ունեցողների 26 տոկոսը նշում է, որ բարձրացնում է աշակերտների ինքնավստահությունը, առարկայի նկատմամբ հետաքրքրությունը, ցուցաբերում է անհատական մոտեցում, կազմակերպում է խմբային աշխատանք, կիրառում է նոր մեթոդներ:

Արդյունքում՝ առաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչները դասի ընթացքում ապահովում են աշակերտների ավելի մեծ ակտիվություն, իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատում են ավելի բարձր, քան չառաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչները: Առաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչների շրջանում 14 տոկոսով պակաս են ուսուցչակենտրոն

ուսուցմամբ դասավանդողները և 9 տոկոսով ավելի են աշակերտակենտրոն ուսուցմամբ դասավանդողները՝ չառաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչների համեմատությամբ: Հարկ է ավելացնել նաև այն, որ առաջադիմող աշակերտներ ունեցող հայոց լեզվի ուսուցիչների 35, մաթեմատիկայի ուսուցիչների 30 տոկոսը ցանկություն է հայտնել մասնակցելու առարկայական, հայոց լեզվի ուսուցիչների 55, մաթեմատիկայի ուսուցիչների 39 տոկոսը՝ մեթոդական, հայոց լեզվի ուսուցիչների 40, մաթեմատիկայի ուսուցիչների 35 տոկոսը՝ հոգեբանա-մանկավարժական դասընթացների: Այդ դասընթացներին մասնակցելու ցանկություն են հայտնել չառաջադիմող աշակերտներ ունեցող հայոց լեզվի ուսուցիչների համապատասխանաբար՝ 18, 64, 23, մաթեմատիկայի՝ 28, 49, 31 տոկոսը: Այսինքն՝ բոլոր դեպքերում մեթոդական դասընթացների պահանջարկը մեծ է մյուս դասընթացների համեմատությամբ, սակայն չառաջադիմող աշակերտներ ունեցող ուսուցիչների ավելի մեծ տոկոսն է ցանկություն հայտնել մասնակցելու մեթոդական դասընթացների, քան առաջադիմող աշակերտներ ունեցողները:

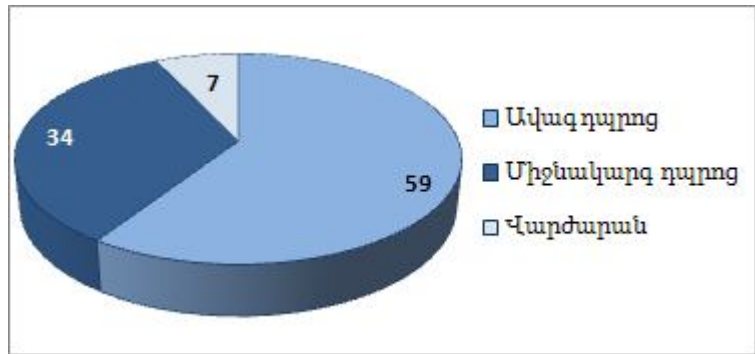
3.8. Ինչը փոխել ուսումնական գործընթացում

Այն հարցին, թե ինչը կարելի է փոփոխել ուսումնական գործընթացում աշակերտների ուսման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար, տնօրենների 35, ուսուցիչների 39 տոկոսը պատասխանել է, որ անհրաժեշտ է բեռնաթափել ծրագրերը, բարելավել դասագրքերը, տնօրենների 9, ուսուցիչների 20 տոկոսը՝ նվազեցնել դասարանի աշակերտների թիվը, տնօրենների 13, ուսուցիչների 7 տոկոսը՝ ավագ դպրոցի հանդեպ ստեղծել վստահություն, աշակերտներին ավագ դպրոց ընդունել հարցազրույցով, հոսքերը կոմպլեկտավորել՝ ելնելով նրանց կարողություններից, տնօրենների 13 տոկոսը՝ հարստացնել ուսումնանյութական բազան, 12 տոկոսը՝ վերանայել աշակերտների թվով ֆինանսավորումը, ուսուցիչների 7 տոկոսը՝ կիրառել ավելի արդյունավետ մեթոդներ և այլն:

4. Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի

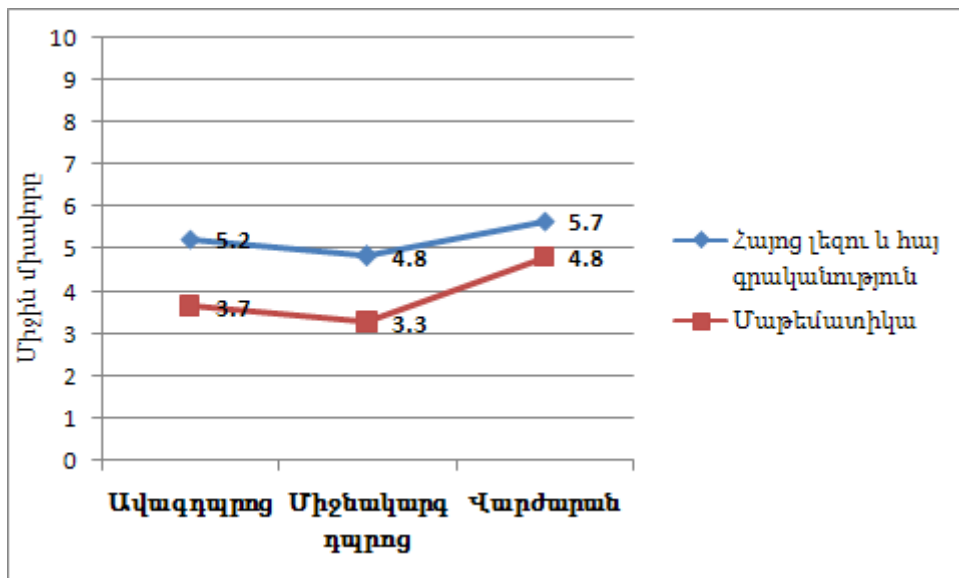
4.1. Ընտրանքն ըստ դպրոցների տիպերի

Արտաքին ընթացիկ գնահատման ընտրանքը կատարվել է այնպես, որ մասնակիցները հնարավորինս համաչափ բաշխված լինեն

միջնակարգ և ավագ դպրոցների միջև. մասնակիցների 59 տոկոսը ավագ, 34 տոկոսը միջնակարգ դպրոցներից են, 7 տոկոսը՝ վարժարաններից: Վարժարանների աշակերտների տոկոսը փոքր է, քանի որ Հայաստանում վարժարանների թիվը փոքր է:

4.2. Արտաքին գնահատման միջին միավորներն ըստ դպրոցների տիպերի

Արտաքին գնահատման արդյունքները ցույց են տալիս, որ ինչպես 2012թ. նոյեմբերին, այնպես էլ 2013թ. փետրվարին ավագ դպրոցի աշակերտների միջին միավորները բարձր են եղել միջնակարգ դպրոցի աշակերտների միջին

միավորներից: Եթե նախորդ արտաքին գնահատման արդյունքում վարժարանի աշակերտներն ունեին ամենափոքր միջին միավորը, ապա այս գնահատման դեպքում վարժարանի աշակերտները ցուցաբերել են ավելի բարձր արդյունքներ: Դա կախված է եղել նրանից, թե որ վարժարանն է մասնակցել արտաքին գնահատմանը:

Ավագ դպրոցի միջին միավորները 0,4 միավորով բարձր են եղել միջնակարգ դպրոցների և 0,5-1,1-ով ցածր՝ վարժարանների միջին միավորներից:

4.3. Վերլուծություն ըստ դպրոցի աշակերտների թվի

Ստորև առանձին-առանձին ներկայացված են մինչև 200, 201-400, 401-600 և 600-ից ավելի աշակերտ ունեցող ավագ և միջնակարգ դպրոցների, ինչպես նաև վարժարանների արտաքին ընթացիկ գնահատման միջին միավորները:

	1-200 աշակերտ ունեցող դպրոցներ	201-400 աշակերտ ունեցող դպրոցներ	401-600 աշակերտ ունեցող դպրոցներ	600 –ից ավելի աշակերտ ունեցող դպրոցներ
Հայոց լեզու և հայ գրականություն				
Ավագ դպրոցներ	4.7	5.2	5.1	5.0
Միջնակարգ դպրոցներ	4.4	4.8	4.6	4.4
Վարժարաններ	5.5			
Մաթեմատիկա				
Ավագ դպրոցներ	3.3	3.7	3.8	3.4
Միջնակարգ դպրոցներ	3.2	3.4	3.4	2.9
Վարժարաններ	4.7			

Աղյուսակից պարզ է դառնում, որ կախված աշակերտների թվից՝ դպրոցների միջին միավորները տարբերվում են, թեև տարբերությունները փոքր են: Ավագ և միջնակարգ դպրոցներից համեմատաբար արդյունավետ է 201-400 և 401-600 աշակերտ ունեցող դպրոցների աշխատանքը: Երկու դեպքում էլ մինչև 200 աշակերտ ունեցող դպրոցների արդյունքները համեմատաբար ցածր են, ինչը չի կարելի ասել վարժարանների մասին, որոնք ունեն մինչև 200 աշակերտ և բարձր միջին արդյունքներ:

4.4. Տնօրենների և ուսուցիչների հարցման արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի

Ավագ դպրոցի հայոց լեզվի ուսուցիչներն իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 7,5, նրանց մեծամասնության (67%-ի) աշակերտների 60-90 տոկոսը մշտապես ակտիվ մասնակցում է դասին, արտաքին գնահատման միջինը՝ 5,2 (ընդհանուր միջինից 0,1 միավորով բարձր): Մաթեմատիկայի ուսուցիչներն իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 7,1, նրանց 54%-ի աշակերտների 60-90 տոկոսը մշտապես ակտիվ մասնակցում է դասին, արտաքին գնահատման միջինը՝ 3,7 (ընդհանուր միջինից 0,2 միավորով բարձր):

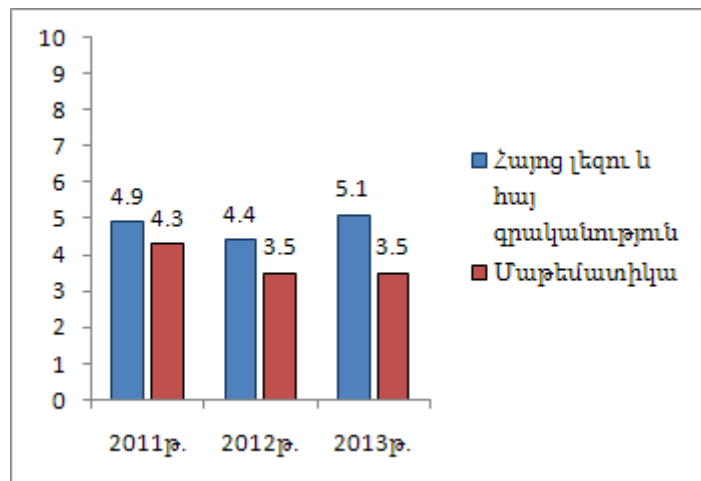
Միջնակարգ դպրոցի հայոց լեզվի ուսուցիչներն իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 7,2, նրանց 56%-ի աշակերտների 60-90 տոկոսը մշտապես ակտիվ մասնակցում է դասին, արտաքին գնահատման միջինը՝ 4,8 (ընդհանուր միջինից 0,3 միավորով ցածր): Մաթեմատիկայի ուսուցիչներն իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 6,8, նրանց փոքրամասնության (30%-ի) աշակերտների 60-70 տոկոսը մշտապես ակտիվ մասնակցում է դասին, իսկ մյուս ուսուցիչների՝ 10-50 տոկոսը, արտաքին գնահատման միջինը՝ 3,3 (ընդհանուր միջինից 0,2 միավորով ցածր):

Վարժարանի հայոց լեզվի ուսուցիչներն իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 7, նրանց բոլորի (100%-ի) աշակերտների 60-90 տոկոսը մշտապես ակտիվ մասնակցում է դասին, արտաքին գնահատման միջինը՝ 5,7 (ընդհանուր միջինից 0,6 միավորով բարձր): Մաթեմատիկայի ուսուցիչներն իրենց դասավանդման արդյունավետությունը գնահատել են 7,3, նրանց բոլորի (100%-ի) աշակերտների 50-90 տոկոսը մշտապես ակտիվ մասնակցում է դասին, արտաքին գնահատման միջինը՝ 4,8 (ընդհանուր միջինից 1,3 միավորով բարձր):

Թեև ավագ դպրոցի, միջնակարգ դպրոցի և վարժարանի ուսուցիչների դասավանդման արդյունավետության միջին գնահատականներն ունեն չնչին տարբերություններ, սակայն մեծ են այդ դպրոցների աշակերտների արտաքին գնահատման արդյունքների տարբերությունները: Ամենաբարձր արդյունքները

գրանցվել են վարժարանում, ամենացածրը՝ միջնակարգ դպրոցում, ընդ որում՝ վարժարանի աշակերտների 50-90 տոկոսն է մշտապես ակտիվ մասնակցում դասին, միջնակարգ դպրոցի աշակերտների՝ 10-50 տոկոսը: Վարժարանի ուսուցիչները ցանկություն են հայտնել մասնակցելու հիմնականում մանկավարժա-հոգեբանական, մասամբ՝ մեթոդական դասընթացների, միջնակարգ դպրոցի ուսուցիչները՝ հիմնականում մեթոդական, մասամբ՝ առարկայական և մանկավարժա-հոգեբանական, ավագ դպրոցի ուսուցիչները՝ հիմնականում մեթոդական և մանկավարժա-հոգեբանական, մասամբ՝ առարկայական:

4.5. Ավագ դպրոցների արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքների համեմատությունը նախորդ տարիների արդյունքների հետ

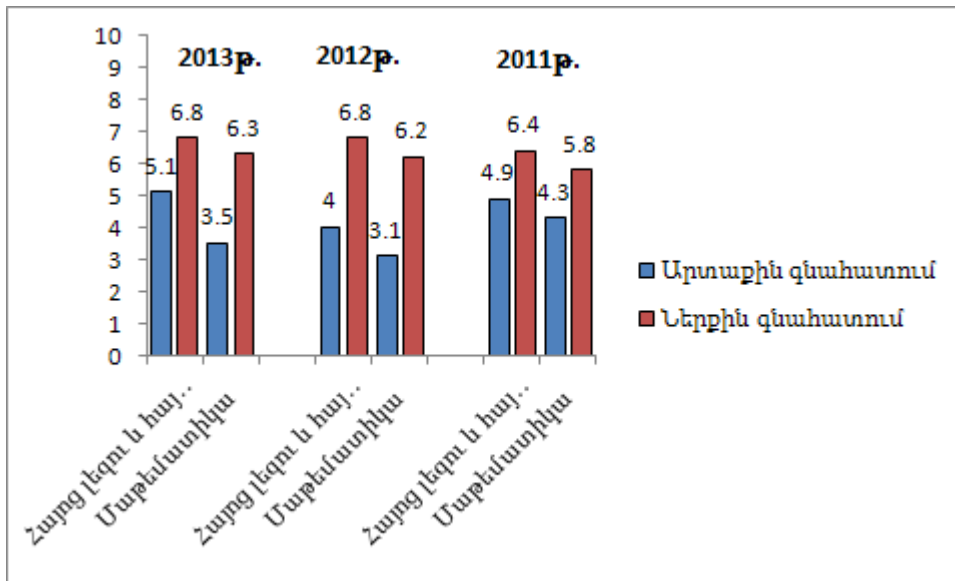
Դիագրամից պարզ է դառնում, որ հայոց լեզվի և հայ գրականության միջին միավորը աճել է նախորդ բոլոր տարիների համեմատությամբ: Պետք է նշել, որ տարեցտարի մեծացել է 9-10 գնահատականներ ստացող աշակերտների թիվը. 2011թ-ին մարզերում հայոց լեզվից և հայ գրականությունից՝ 2, մաթեմատիկայից՝ 1 աշակերտից հասնելով 2013 թ-ին հայոց լեզվից և հայ գրականությունից՝ 71, մաթեմատիկայից՝ 43 աշակերտի:

5. Արտաքին ընթացիկ գնահատման և ներքին գնահատման արդյունքների համեմատություն

5.1. Արտաքին և ներքին գնահատման արդյունքների դինամիկան

Արտաքին ընթացիկ գնահատումն անցկացվել է փետրվար ամսին՝ տվյալ ուստարվա սեպտեմբերից հունվար ամիսներին անցած նյութերի շրջանակում: Որպես ներքին գնահատման հիմք ընդունվել են առաջին կիսամյակի գնահատականները:

Ստորև դիագրամը կազմվել է արտաքին և ներքին գնահատումների ամբողջական արդյունքների հիման վրա:

Դիագրամի տվյալների համաձայն՝ նախորդ տարիների համեմատությամբ 2013 թ.-ին աճել են ոչ միայն արտաքին, այլ նաև ներքին գնահատման միջին միավորները:

5.2. Արտաքին և ներքին գնահատման արդյունքների տարբերությունները

Բոլոր տարիներին ներքին գնահատման միջին միավորները բարձր են եղել արտաքին գնահատման միջիններից 1,5-3,1 միավորով: Նախորդ տարվա համեմատությամբ 2013թ-ին կրճատվել է արտաքին և ներքին գնահատման տարբերությունը՝ հասնելով 1,7-ի (հայոց լեզու և հայ գրականություն) և 2,7-ի (մաթեմատիկա):

Բնական է, որ ներքին գնահատման միջին միավորները բարձր են արտաքին գնահատման միջին միավորներից, քանի որ՝

- արտաքին գնահատումն անցկացվել է 6 տարբերակով, որը նվազեցրել է արտագրելու հնարավորությունը,

- ներքին գնահատման 10 միավորանոց համակարգը արհեստականորեն կրճատվել է, և ամենացածր գնահատականը դարձել է 3-ը, մինչդեռ արտաքին գնահատման դեպքում կիրառվել են 1-ից 10 գնահատականները,

- ներքին գնահատումը հնարավորություն է տալիս կիրառելու բազմակողմանի գնահատման ձևեր, մինչդեռ արտաքին գնահատման հնարավորությունները սուղ են,

- ներքին գնահատման մեջ մեծ է սուբյեկտիվ գործոնի ազդեցությունը:

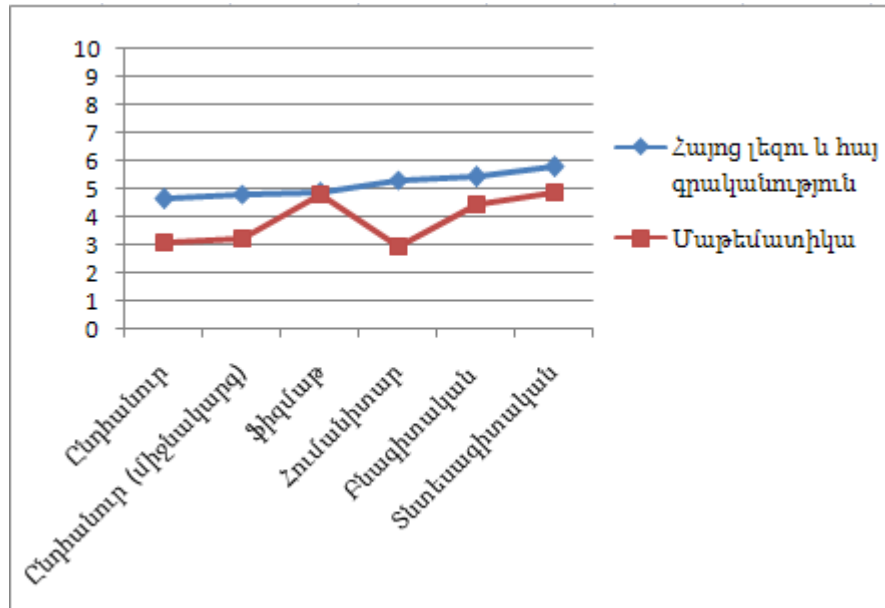
Թվարկված գործոնները թույլ են տալիս արտաքին և ներքին գնահատման միջին միավորների՝ 1,5-2 միավորով տարբերությունը համարել նորմալ:

6. Արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներն ըստ հոսքերի

6.1. Միջին միավորներն ըստ հոսքերի

Ավագ դպրոցների տնօրենների 17 և ուսուցիչների 11 տոկոսը գրել է, որ ավագ դպրոցների աշակերտների ուսման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է հոսքերի հստակ կոմպլեկտավորումը, հոսքային դասարանների՝ ըստ սովորողների կարողությունների և ցանկությունների ձևավորումը, ինչպես նաև հարցազրույցով ընդունելությունը ավագ դպրոց:

Ստորև ներկայացված են արտաքին ընթացիկ գնահատման միջին միավորներն ըստ հոսքերի:

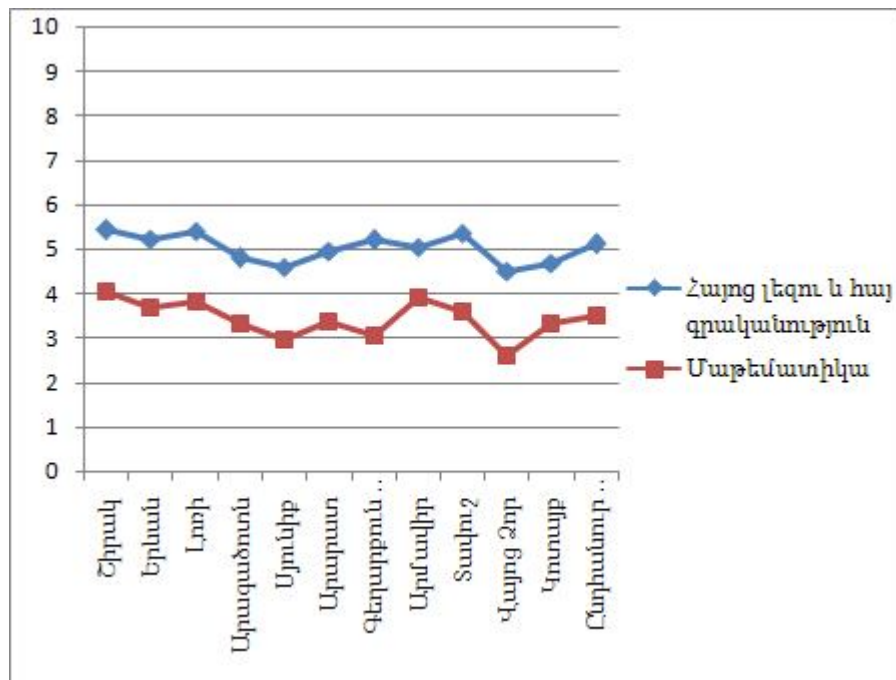
Ամենաբարձր միջին միավորները գրանցվել են տնտեսագիտական (հայոց լեզու և հայ գրականություն՝ 5,8, մաթեմատիկա՝ 4,9), այնուհետև բնագիտական (միջին միավորները տնտեսագիտականից 0,4-ով պակաս) և ֆիզմաթ (միջին միավորները տնտեսագիտականից համապատասխանաբար՝ 1-ով և 0,1-ով պակաս) հոսքերում: Հումանիտար հոսքում մաթեմատիկայի արդյունքները ընդհանուր միջինից ցածր են եղել, իսկ հայոց լեզվի և հայ գրականության արդյունքներով այս հոսքը զիջել է տնտեսագիտական և բնագիտական հոսքերին:

Ֆիզմաթ հոսքի մաթեմատիկայի միջին միավորներն ավելի ցածր են եղել, քան տնտեսագիտական հոսքի միջին միավորները:

Ամենացածր միջին միավորները գրանցվել են ավագ դպրոցի ընդհանուր հոսքում՝ երկու առարկաներից, հումանիտար հոսքում՝ մաթեմատիկայից:

7. Արտաքին գնահատման արդյունքներն ըստ մարզերի

Ստորև բերված դիագրամը ներկայացնում է գնահատականների բաշխումը և միջին միավորները՝ ըստ մարզերի:

Հայոց լեզվից և հայ գրականությունից 9-10 գնահատական ստացել է Տավուշի և Արմավիրի մարզերի արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակիցների 5 տոկոսը: Մյուս մարզերի 9-10 գնահատականների տոկոսն ավելի փոքր է, Սյունիքի մարզում 9-10 գնահատականներ չեն եղել: 6-8 գնահատականների ամենամեծ տոկոսը եղել է Շիրակի մարզում (53%), ամենափոքր տոկոսը՝ Վայոց Ձորում (27%): Բոլոր մարզերում 4-5 գնահատականների տոկոսն եղել է 37-51-ի սահմաններում:

1-3 գնահատականների ամենամեծ տոկոսը եղել է Սյունիքում (26%) և Կոտայքում (24%), ամենափոքր տոկոսը՝ Շիրակի մարզում (8%):

Մաթեմատիկայից 9-10 գնահատական ստացել է Արմավիրի մարզի արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակիցների 4, Շիրակի մարզի՝ 3 տոկոսը, իսկ Արարատում, Սյունիքում և Վայոց Ձորում 9-10 գնահատականներ չեն գրանցվել: 6-8 գնահատականների ամենամեծ տոկոսը եղել է Արմավիրում (22%), ամենափոքր տոկոսը՝ Վայոց Ձորում (2%): 4-5 գնահատականները մեծ տոկոս են կազմել Շիրակի (37%) և Լոռու մարզերում (31%), փոքր տոկոս՝ Վայոց Ձորում (13%), Սյունիքում (17%): Դրական միավորների շեմը չհաղթահարողների մեջ մեծ տոկոս են կազմում Վայոց Ձորի, Սյունիքի և Գեղարքունիքի աշակերտները, և ամենափոքր տոկոսը՝ Շիրակի աշակերտները:

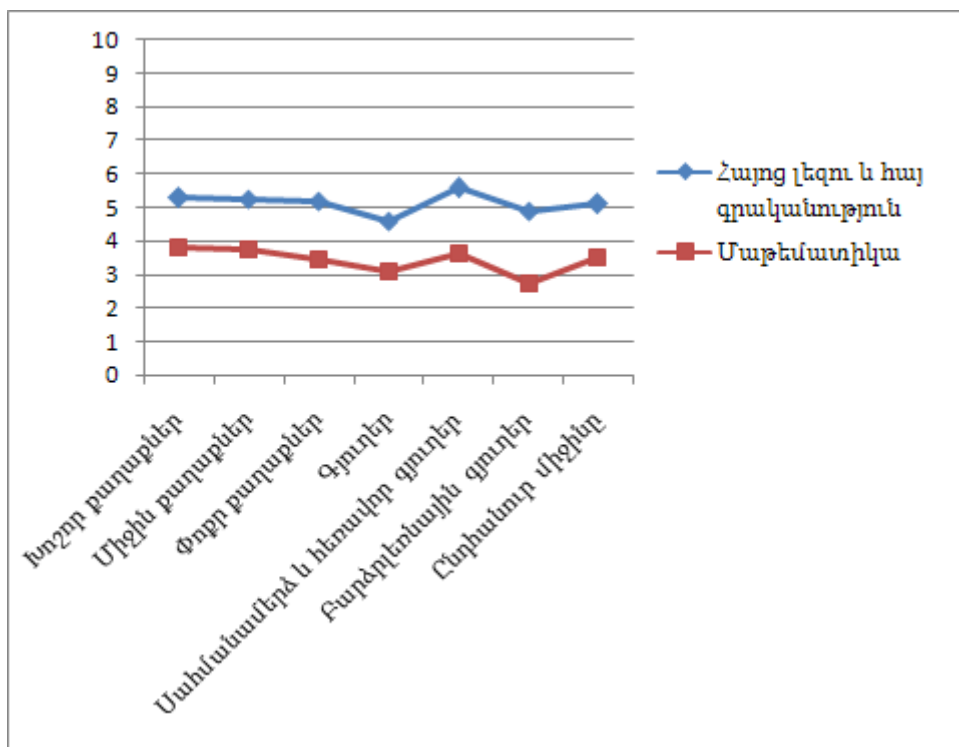
Ընդհանուր հաշվով՝ 2013թ. փետրվարի ընթացիկ արդյունքների արտաքին գնահատման արդյունքում բարձր առաջադիմություն գրանցվել է Շիրակի, Լոռու, և Տավուշի մարզերի աշակերտների շրջանում: Մյուս մարզերի աշակերտներն ունեցել են միջին առաջադիմություն:

8. Միջին միավորներն ըստ սեռերի

Արտաքին ընթացիկ գնահատմանը մասնակցած դպրոցների 11-րդ դասարանի աշակերտների 54%-ը եղել է աղջիկ, 46%-ը՝ տղա:

Ըստ սեռերի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից աղջիկները գերազանցել են տղաներին 1 միավորով, իսկ մաթեմատիկայի միջին միավորները համընկել են:

9. Վերլուծություն ըստ բնակավայրի տիպերի

Ըստ բնակավայրի տիպերի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ ինչքան հեռու է բնակավայրը խոշոր քաղաքներից, այնքան միջին միավորները փոքր են:

Բացառություն են կազմում սահմանամերձ և հեռավոր գյուղերը, որոնց աշակերտների միջին միավորներն ամենաբարձրն են հայոց լեզվից և հայ գրականությունից, իսկ մաթեմատիկայից նրանք չեն զիջում խոշոր և միջին քաղաքների աշակերտներին:

10. Վերլուծություն ըստ դասարանի աշակերտների թվի

Հայտնի է, որ հանրակրթական դպրոցների 11-րդ դասարանները կոմպլեկտավորվում են մինչև 30 աշակերտով: Հարցմանը մասնակցած տնօրենների 9, ուսուցիչների 20 տոկոսը գտնում է, որ ուսման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է փոքրացնել դասարանի աշակերտների թիվը:

Ստորև հաշվարկվել է աշակերտների թվով փոքր, միջին և մեծ դասարանների միջին միավորներն՝ ըստ առարկաների:

Առարկան	1-10 աշակերտ ունեցող դասարանների միջին միավորը	11-15 աշակերտ ունեցող դասարանների միջին միավորը	16-20 աշակերտ ունեցող դասարանների միջին միավորը	21-25 աշակերտ ունեցող դասարանների միջին միավորը	26-30 աշակերտ ունեցող դասարանների միջին միավորը
Հայոց լեզու և հայ գրականություն	4.7	4.7	5.2	5.4	4.9
Մաթեմատիկա	3.6	3.3	3.5	3.7	3.3

Աղյուսակից պարզվում է, որ ըստ առարկաների միջին միավորներն ունեն փոքր տարբերություններ՝ կախված դասարանի աշակերտների թվից: Սակայն աղյուսակում առկա է մի օրինաչափություն՝ առավելագույն միջին միավորը գրանցվել է 21-25 հոգանոց դասարաններում: Այս օրինաչափությունը խախտվել է 1-10 աշակերտ ունեցող դասարանների մաթեմատիկայի արդյունքներով, որոնք բարձր են եղել մաթեմատիկական թեքումով վարժարանի՝ այդ խմբում ընդգրկված լինելու պատճառով:

2012թ. հոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին անցկացված արտաքին գնահատման արդյունքներում նույնպես 21-25 հոգանոց դասարանները եղել են արդյունավետ:

Եզրակացություն

2013 թ. փետրվար-մարտ ամիսներին ՀՀ մարզերի հանրակրթական 63 դպրոցների տասնմեկերորդ դասարաններում անցկացված արտաքին ընթացիկ գնահատման նպատակն է եղել հետազոտել 11-րդ դասարանում նշված առարկաներից սովորողների արդյունքները, պարզել նրանց առաջադիմության դինամիկան՝ 2011թ. և 2012թ. արտաքին ընթացիկ և ներքին (կիսամյակային) գնահատումների արդյունքների համեմատությամբ, ուսումնասիրել արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներն ըստ սովորողների տարբեր խմբերի (դպրոցի տիպերի, մարզերի, սեռերի և այլն), ինչպես նաև բացահայտել այն գործոնները, որոնք որոշակի ազդեցություն ունեն ուսման արդյունավետության վրա:

Արտաքին ընթացիկ գնահատման մասնակիցների հաշվառումը ցույց է տվել, որ բացակայությունները կազմել են 9-10 տոկոս, որը նորմայի սահմաններում է:

• Արտաքին գնահատման ընդհանուր արդյունքները

Ընթացիկ արդյունքների արտաքին գնահատման թեստերը կազմվել են ընդհանուր հոսքի առարկայական ծրագրերին համապատասխան՝ սեպտեմբերից մինչև հունվար ամիսն ընկած ժամանակահատվածում ուսումնասիրվող թեմաների շրջանակներում: Հայոց լեզվի և հայ գրականության թեստային առաջադրանքները հավասարաչափ բաշխված են եղել «Հայոց լեզու» և «Հայ գրականություն», մաթեմատիկայի թեստային առաջադրանքները՝ «Հանրահաշիվ» և «Երկրաչափություն» առարկաների միջև:

Արտաքին գնահատման արդյունքների ուսումնասիրությունից պարզվել է, որ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից աշակերտներն ունեցել են միջին առաջադիմություն, մաթեմատիկայից՝ միջինից ցածր:

Համաձայն տնօրենների և ուսուցիչների շրջանում անցկացված հարցման արդյունքների վերլուծության՝ հարցաթերթիկում նշված գործոններից շատերը

(ուսուցիչների կրթությունը, տարիքը, մանկավարժական ստաժը, նրանց դասավանդման արդյունավետության գնահատականը, նրանց մտահոգությունները ուսման ցածր որակի, ուսումնական նյութի ծանրաբեռնվածության վերաբերյալ) իրենց աշակերտների առաջադիմության վրա նշանակալի ազդեցություն չեն ունեցել: Պարզվել է, որ դասի ընթացքում մշտապես ակտիվ աշակերտների թվի և նրանց առաջադիմության միջև կա ուղիղ կապ. ինչքան մեծ է եղել դասին աշակերտների մասնակցության տոկոսը, այնքան մեծ են եղել նրանց միջին միավորները: Այս փաստի և հարցաթերթիկներում ուսուցիչների մեծ տոկոսի կողմից նշված՝ մեթոդական թեմաներով վերապատրաստումների մասնակցելու ցանկության համադրումից հետևում է, որ մեծ է աշակերտների ակտիվ մասնակցությունն ապահովող մեթոդների մշակման դասընթացների անհրաժեշտությունը:

- **Ներքին գնահատում**

Արտաքին և ներքին գնահատումների արդյունքները համադրելու համար ստեղծվել է տվյալների բազա, որը պարունակել է արտաքին գնահատմանը մասնակցած աշակերտների 11-րդ դասարանի առաջին կիսամյակի գնահատականները՝ համապատասխան առարկաներից:

2013 թ. ներքին և արտաքին գնահատումների միջին միավորների տարբերությունը հայոց լեզվից և հայ գրականությունից եղել է 1,7, մաթեմատիկայից՝ 2,8 միավոր:

Ներքին և արտաքին գնահատման արդյունքների տարբերությունը պայմանավորված է մի շարք գործոններով.

- Ներքին գնահատման ձևերի ու մեթոդների բազմազանությամբ, սուբյեկտիվ գործոնի առկայությամբ, գնահատականի՝ որպես խրախուսման միջոց կիրառությամբ:
- Ներքին գնահատման համար 10 միավորանոց սանդղակի փոխարեն կիրառվել են 3-ից 10 գնահատականները, մինչդեռ արտաքին գնահատման դեպքում կիրառվում են 1-ից 10 գնահատականները: 3-ից 10 գնահատականներով սանդղակի ստանդարտ միջինը 6,5-ն է, 1-10

գնահատականներով սանդղակի ստանդարտ միջինը՝ 5,5-ը, այստեղից էլ՝ միջին միավորների տարբերությունները:

- Թեստային առաջադրանքների 50 տոկոսը կազմվել է ընդհանուր հոսքի չափորոշչային և մակարդակին համապատասխան, և կիսամյակային 4-6 գնահատական ստացած աշակերտների 31 տոկոսը հայոց լեզվից և հայ գրականությունից, 72 տոկոսը մաթեմատիկայից, չի կարողացել հաղթահարել դրական միավորների շեմը:

- **Վերլուծություն ըստ դպրոցի աշակերտների թվի**

Այն հարցին, թե ինչը կարելի է փոփոխել ուսումնական գործընթացում աշակերտների ուսման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար, տնօրենների 12, ուսուցիչների 5 տոկոսը գրել է աշակերտների թվով ֆինանսավորման վերանայման անհրաժեշտության մասին: Բնականաբար հարցը բարձրացրել են փոքր՝ մինչև 400 աշակերտ ունեցող ավագ և միջնակարգ դպրոցների տնօրեններն ու ուսուցիչները: Վերլուծության արդյունքների համաձայն՝ նշված առարկաներից համեմատաբար արդյունավետ են եղել 201-600 աշակերտ ունեցող ավագ և միջնակարգ դպրոցները:

- **Արդյունքներն ըստ դպրոցների տիպերի**

Ավագ դպրոցների տնօրեններն ու ուսուցիչները աշակերտների ուսման արդյունավետության բարձրացման հարցում կարևորել են ավագ դպրոցի հանդեպ վստահության ստեղծումը, ավագ դպրոց հարցազրույցով ընդունելությունը, աշակերտների կարողությունների հիման վրա հոսքերի կոմպլեկտավորումը: Այսինքն՝ ավագ դպրոցը դեռ կայացման փուլում է: Թեև արդեն միջին միավորները 0,3-0,5 միավորով բարձր են միջնակարգ դպրոցների միջին միավորներից, սակայն 0,4-1,3 միավորով զիջում են վարժարանների միջին արդյունքներին: Հարկ է նշել նաև, որ ավագ և միջնակարգ դպրոցների մաթեմատիկայի միջին միավորները ցածր են եղել միավորների դրական շեմից:

- **Արդյունքներն ըստ հոսքերի**

Ըստ հոսքերի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ բոլոր առարկաներից առաջադիմության ցուցանիշները ընդհանուր միջին միավորներից բարձր են եղել տնտեսագիտական և բնագիտական հոսքերում: Թեև արտաքին ընթացիկ գնահատման թեստերը կազմվել են ընդհանուր հոսքի առարկայական ծրագրերին համապատասխան, ցածր առաջադիմություն են ցուցաբերել միջնակարգ և ավագ դպրոցների ընդհանուր հոսքի աշակերտները: Ցածր առաջադիմություն են ցուցաբերել նաև հումանիտար հոսքի աշակերտները մաթեմատիկայից և ֆիզմաթ հոսքի աշակերտները՝ հայոց լեզվից և հայ գրականությունից:

Համապատասխան հոսքերում պրոֆիլային առարկաներից անբավարար գնահատականների մեծ տոկոսը (ֆիզմաթ և տնտեսագիտական հոսքերում մաթեմատիկայից՝ 26-28%, հումանիտար հոսքում հայոց լեզվից և հայ գրականությունից՝ 14%), վկայում է այն բանի մասին, որ հանրակրթական դպրոցի 9-րդ դասարանում առկա է մասնագիտական կողմնորոշման խնդիրը:

- **Վերլուծություն ըստ մարզերի**

Եթե 2012թ. արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներում ամենաբարձր առաջադիմությունը գրանցվել էր Սյունիքի մարզում, ապա 2013թ. բարձր առաջադիմություն գրանցվել է Շիրակի, Լոռու, Արմավիրի և Տավուշի մարզերի աշակերտների շրջանում: Մյուս մարզերի աշակերտներն ունեցել են միջին առաջադիմություն:

- **Վերլուծություն ըստ դասարանի աշակերտների թվի**

Հարցմանը մասնակցած տնօրենների 9, ուսուցիչների 20 տոկոսը գրել է, որ աշակերտների ուսման արդյունավետությունը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է նվազեցնել դասարանի աշակերտների թիվը մինչև 15 աշակերտի:

Ըստ դասարանի աշակերտների թվի վերլուծությունից պարզվել է, որ առավել արդյունավետ են այն դասարանները, որտեղ աշակերտների թիվն ընկած է 21-25-ի սահմաններում: 11-րդ դասարանի նախորդ արտաքին ընթացիկ գնահատման արդյունքներում նույնպես առավել արդյունավետ են եղել 21-25 հոգանոց դասարանները՝ նշված երկու առարկաների դեպքում:

- **Վերլուծությունը ստ բնակավայրի տիպերի**

Ըստ բնակավայրի տիպերի վերլուծության համաձայն, ինչպես և նախորդ բոլոր արտաքին գնահատման դեպքերում, խոշոր քաղաքների աշակերտների միջին միավորներն ամենաբարձրն են, և ինչքան բնակավայրը հեռու է խոշոր քաղաքներից, այնքան միջին միավորները ցածր են: Բազմաթիվ աշակերտների համար փոքրանում են նաև հավասար որակյալ կրթություն ստանալու հնարավորությունները: Այս օրինաչափությունը խախտել են հեռավոր սահմանամերձ գյուղերի աշակերտները, որոնց արդյունքները եղել են բոլորից բարձր:

ⁱ Анализ результатов в процедурах внешней оценки качества образования в г. Москве и МРКО Московский центр качества образования
октябрь 2012 год